

## Jong-Davidsfonds

Hieronder Uittreksel uit Vormingswerk in JD. Theorie en praktijk, 1968, 129 p. uitgave Jong-Davidsfonds

### TERUGBLIK : ONTSTAAN. HISTORIEK (pp.5-7)

Een historische situering als begin van een werkboek lijkt misschien een rare gewoonte in JD. Jongeren stellen meer belang in de toekomst en wij graven eerst in het verleden.

Dit heeft een gegronde reden. Om de betekenis van JD nu te onderzoeken moeten wij gaan kijken vanwaar wij gekomen zijn. De herbronning en het blijvend vernieuwen van onze ideeën blijven immers typische kenmerken van onze vereniging. Het is trouwens slechts mogelijk, door middel van deze situering, eigentijdse houdingen, feiten en mentaliteitswijzigingen te verklaren of alleszins aan te duiden.

Keren we terug naar 1951. In geheel Vlaanderen bloeien de jeugdbewegingen, massa's meisjes en jongens van 7 tot 18 brengen hun vrije tijd door onder de deskundige leiding van ouderen. Vermits er in 1951 geen reporters waren om reacties of standpunten van jongeren in de kranten of voor de radio of TV te brengen, leek alles prachtig in orde. Dit betekende echter niet dat jongeren geen eigen ideeën hadden; ze werden alleen niet gehoord. Het waren ten slotte enkele realistische volwassenen, met ruime belangstelling voor jongeren problemen, die een aantal merkwaardige feiten vaststelden : jongeren van 17 en ouder werden door de klassieke jeugdbeweging niet meer aangesproken. Deze leeftijdsgroep (17 - 25-jarigen) vroeg immers een andere benadering.

Het sterk idealistische jeugdbewegingsgeluid met zijn sterk appèl op de groep, zijn vaste symbolen en leuzen deden het bij deze groep niet meer.

Deze dynamische groep wilde ongebonden zijn, maar, zocht toch ergens een persoonlijk contact. Jonge volwassenen werd geen gelegenheid geboden in een gemengde ontmoeting eigen standpunten in te nemen, noch op cultureel, noch op levensbeschouwelijk vlak. — Waar jonge mensen optraden in groepsverband stonden zij onder de leiding van ouderen of van de geestelijkheid.

De behoeften waren dus reëel. In JD werd gepoogd deze behoeften vorm te geven en kansen aan te bieden om ze te voldoen. Vooraleer de gevolgen van deze benadering te ontlijnen zullen wij de eerste jaren even schematisch belichten :

- 1951 : in Ronse brengt E.H. M. Smet een groepje jongens en meisjes samen binnen het DF-verband. Hij poogt een DF-werking voor jonge mensen uit te werken.
- 1952 : E.H. Decubber werkt in Mere met een JD-groep. Hij ziet JD vooral als een "School voor (katolieke) flaminganten".
- 1955 : In Roeselare is er een Rodenbachkongres van het DF. Uit de sectie-vergaderingen blijkt een intense belangstelling voor JD. Het hoofdbestuur D F beslist een werkgroep samen te stellen.
- 1956 : Jong-Davidsfonds wordt officieel boven de doopvont gehouden. In Mere is er een 'eerste kontaktdag' die een centrale raad samenstelt. Einde 1956 telt men een twintigtal afdelingen. Kort daarop verschijnt 'Tijdingen van Jong-Davidsfonds', een blad voor bestuursleden. Allerlei tegenkantingen remmen de werking af. (zie verder: Gevolgen).
- 1958 : Er moet van de grond af opnieuw gestart worden.
- 1959 : Een Raad van Advies wordt samengesteld. In Leuven wordt er een eerste kaderdag gehouden.
- 1960 : de Raad van Advies wordt definitief aangesteld. JD telt 1.200 leden  
Achiël Selleslach, sekretaris van JD, vat de JD-werking in twee kerngedachten samen : ontmoetingscentrum en kulturele werkgroep
- 1961 : Een Centraal Bestuur voor JD wordt samengesteld. Het tijdschrift JONG gaat van start. 1962 : Op de 1ste landdag te Brussel vat W. Leirman opnieuw de kerngedachte van JD samen :  
- ontmoetingscentrum  
- kulturele werkgroep  
- lekenwerk voor jonge volwassenen.
- 1964 : In JD wordt de functie van voorzitter ingevoerd. Walter Leirman wordt de eerste nationale voorzitter. Nelly Maes de eerste ondervoorzitter.



Walter Leirman



Nelly Maes

- 1966 : Lieve Noels volgt Nelly Maes op. Eindelijk is er een vrijgestelde voor JD. Jaak Jansen wordt de eerste vrijgestelde nationale sekretaris. De gevolgen van het ontstaan van JD zijn talrijk en interessant. Het positieve is gemakkelijk terug te vinden in de basisideeën van JD. Volgende reacties klinken eerder negatief :
- a) Binnen de vereniging : Er was een zeer moeilijke ingroei in het D F. Slechts sinds een viertal jaren is er een sfeer van vertrouwen in samenwerking beginnen groeien.
- b) Buiten de vereniging : Er kwam een sterke reactie vanuit de jeugdbewegingen, vooral te wijten aan onbegrip. Men zag de eigen plaats van JD niet.

1. Bisschoppelijke richtlijnen in verband met de gemengde ontmoeting.
  2. In 1956 kwam een zeer sterke tegenkating uit angst voor concurrentie tegenover de standenorganisaties.
  3. Toen JD in 1958 opnieuw startte, zagen plots ook de traditionele jeugdbewegingen andere functies. Sommige veranderden zelfs van naam.
- Klubhuizen zorgen sinds kort overal voor gemengde ontmoeting.

Besluit : op het ogenblik van de grootste kansen werden deze gemist door onbegrip en tegenwerking. Als JD aan zijn uitbouw kon gaan denken moesten de basisideeën herdacht worden.

Uittreksel uit Karlien Brysbaert, Van Vlaams en katoliek naar maatschappijkritisch. De geschiedenis van het Jong-Davidsfonds (1952-1973) UPL, 1989, pp.83-95

Zie ook

[http://books.google.be/books?id=rKusWIVabfcC&dq=Karlien+Brysbaert&printsec=frontcover&source=bl&ots=1rxqMzNn03&sig=3DT5OO8Sj\\_rklyoWOW6VhQwWUF0&hl=nl&ei=l16SSqelMoSD-QbR6uTyDQ&sa=X&oi=book\\_result&ct=result&resnum=5#v=onepage&q=&f=false](http://books.google.be/books?id=rKusWIVabfcC&dq=Karlien+Brysbaert&printsec=frontcover&source=bl&ots=1rxqMzNn03&sig=3DT5OO8Sj_rklyoWOW6VhQwWUF0&hl=nl&ei=l16SSqelMoSD-QbR6uTyDQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=5#v=onepage&q=&f=false)



83.

## 2. JONG-DAVIDSFONDS EN DEMOKRATIZERING

'In de periode 1965-75 hebben we in West-Europa op het vlak van opvoeding en vorming een ware emancipatiegolf beleefd. Het leek er op dat de pedagogiek uit haar sociaal-politiek isolement werd gehaald, en men het oude individualistisch mondigheidsideaal ging vervangen door een individu en samenleving verbindend emancipatie-ideaal'<sup>18</sup>. Al in 1968 ging ook JD de volle nadruk op het emanciperend vormingswerk leggen, wat vooral in de publikatie 'Vormingswerk in JD. Theorie en praktijk' tot uiting kwam. Naast bijdragen over programmatie, methoden, technieken en hulpmiddelen, bestuurswerking, structuur en organisatie van JD, ging de volle aandacht uit naar de grondslagen en aspecten van het vormingswerk. Het handboek vormde de neerslag van de ideeën die de laatste jaren gegroeid waren en betekende eveneens de basis voor de JD-werking voor de volgende jaren.

De nood aan vormingswerk werd er geformuleerd vanuit de steeds ingewikkelder samenleving, waar de mens verstrikt raakte in een netwerk van structuren en organisaties, geleid door machtsgroepen en specialisten. De individuele mens voelde zich onmachtig, bij gebrek aan inzicht in wat er allemaal gebeurde, aan mogelijkheden om dit inzicht te verwerven en aan kansen om op effectieve wijze mee te werken. Deze kansen en mogelijkheden wilde het vormingswerk bieden, met als doel de fundamentele demokratizering, in de zin van humanisering, van de samenleving. Een democratische samenleving kon slechts tot stand komen wanneer de individuele mens in vrijheid koos tot participatie, zich verantwoordelijk voelde voor zijn medemens en in staat was een eigen zingeving te vinden. Het vormingswerk wilde de mens de kans bieden vrijheid, verantwoordelijkheid en creativiteit te

ontdekken en te ontplooiën<sup>19</sup>. Tot de aspecten van het vormingswerk behoorden de maatschappelijke, politieke, kunstzinnige en religieuze vorming. De maatschappelijke vorming was er op gericht de mens te helpen in zijn individuele omgang met de ander en hem te helpen zijn plaats te vinden in de maatschappij. Specifieke aandachtspunten waren het lokaal-ekonomisch leven, gezin en seksualiteit, onderwijs, verenigingsleven, de massakommunikatiemiddelen en de konsumentenmaatschappij. De politieke vor-

84.

ming poogde de mens te vormen tot een verantwoordelijke deelnemer aan het proces van de politiek. Wie namelijk kritisch stond tegenover een situatie en naar oplossingen zocht, kwam automatisch in de politieke sfeer terecht en ook op dit vlak mochten de problemen niet ontweken worden. De kunstzinnige vorming wilde de mens bewust maken van zijn creativiteit, als mogelijkheid om situaties te veranderen, om de wereld meer leefbaar te maken. Bovendien betekende de kunstzinnige vormgeving een mogelijkheid tot contact en communicatie, om vervreemding van de mens ten opzichte van zichzelf en zijn omgeving te voorkomen. In de religieuze vorming tenslotte lag het aksent op de 'konfrontatie van de gegevens van de katolieke geloofs- en zedenleer met de wisselende gegevens van het bestaan in de huidige maatschappij'. In het streven van de kristenen naar het uiteindelijk geluk was immers een voortdurende maatschappijkritiek en -vernieuwing nodig. Het religieuze vormingswerk moest men voornamelijk met gelijkgerichte deelnemers bedrijven, maar daarnaast moest ook konfrontatie met anders-denkenenden plaatsvinden<sup>20</sup>.

JD beklemtoonde vooral de politieke en maatschappelijke vorming. Ter verantwoording verwees nationaal voorzitter Van Poucke tijdens de JD-sektie op het DF-kongres in 1970 naar de gehele maatschappelijke evolutie, met een groeiende gemeenschapszin en politieke bewustwording. Bovendien sloten die twee aspecten onmiddellijk aan bij de maatschappelijke problemen, het zoeken naar oplossingen en de realisatie ervan, terwijl de kunstzinnige en religieuze vorming eigenlijk op het individu gericht waren.

Het vormingswerk verliep in drie fazen. Vooreerst wilde men een zo ruim mogelijke informatie verschaffen. Vervolgens moest het vormingswerk de mens helpen om inzicht te krijgen in en kritisch te staan tegenover alles wat er in onze samenleving gebeurde. Tenslotte stelde het zich tot doel een aanzet tot actie te zijn, waartoe het de nodige middelen ter beschikking stelde. Maatschappijkritiek moest immers noodzakelijk uitmonden in maatschappijverandering<sup>21</sup>.

De landdag 1969 stond volledig in het teken van het vormingswerk in JD. Op zaterdagmiddag waren er discussiebijeenkomsten in verband met de praktische werking rond de vier facetten ervan. Op zondagvoormiddag werd voor elk aspect een sektievergadering rond een aktueel thema belegd<sup>22</sup>.

Aangezien het onmogelijk was aan alle werkterreinen dezelfde aandacht te besteden, besloot JD prioriteiten te leggen. Jaarlijks werden door het NB (nationaal bestuur) een aantal aktietema's naar voor geschoven, waarrond informatie verzameld en verwerkt werd, en suggesties voor werking en actie gedaan werden. Dit gebeurde veelal in speciaal daartoe samengestelde werkgroepen, die gewoonlijk per probleem een dossier met gegevens, werkmiddelen, aktiemodellen en praktische tips samenstelden. In 1969 werden de ontwikkelingssamenwerking en plaatselijke democratie als aktietema's beklemtoond. In 1970 kwamen de democratische inspraakmogelijkheden van de jongeren en kulturele organisaties aan de orde, in 1971 de problematiek rond arbeid en vrije tijd, de parlementaire democratie, de derde wereld en samenlevingsvormen. In 1972 waren leefmilieu, derde wereld, vergeten groepen en arbeidersproblematiek de aandachtspunten<sup>23</sup>. Op deze verschillende terreinen streefde JD, vanuit haar maatschappijkritische ingesteldheid, naar maatschappijverandering, in de richting van een democratische of menswaardige samenleving.

85.

Volgens JD vormden vooral de marginale groepen een uitdaging tot verandering, aangezien precies zij de heersende 'bourgeois-moraal' op de helling zetten. JD had hierbij vooral belangstelling voor de problemen van de gevangenen en de gastarbeiders. Men beschouwde de delinquent als een maatschappelijk slachtoffer, zodat de oplossing niet in een straf, maar in een therapeutische behandeling lag, om hem op een betere plaats in de samenleving voor te bereiden. JD benadrukte het recht van de gastarbeiders op minimumgaranties in verband met huisvesting, beroepsvervolmaking en inspraak, en veroordeelde de bestaande diskriminaties. Daarnaast ijverde men eveneens voor de integratie van de gehandicapte, homofiel, bejaarde, geestesgestoorde, als mens en sociaal wezen<sup>24</sup>.

Als antwoord op de uitdaging die uitging van de marginalen, op zoek naar alternatieven voor de heersende dominante waarden, die vooral in dienst van het rendement van een beperkt aantal mensen en instellingen stonden, kon men in de commune een middel tot verandering zien. De voorstanders van deze samenlevingsvorm waren van oordeel dat de drie centrale waarden: gelijkwaardigheid van alle mensen, dominante waarde van het mens-zijn en de eigen waarde van het totale mens-zijn, beter in de commune dan binnen het gezin konden gerealiseerd worden.

JD vond dat commune de moeite waard was, maar was er zich van bewust dat er, naast dit radikale alternatief, ook andere, meer traditionele manieren waren om mens en maatschappij te veranderen<sup>25</sup>.

Op de eerste plaats streefde JD naar een democratizing van het politiek leven. Op de landdag 1968 werd het systeem van partijpolitieke benoemingen in het onderwijs en de openbare diensten voor de normale werking van onze democratie nefast genoemd<sup>26</sup>. Het kapitalistische, 19de-eeuwse systeem moest door een waarachtige democratie vervangen worden, waarin de voortdurende aliënering van het grootste deel van de bevolking werd opgeheven en de gemeenschap een reële participatie in het bestuur en de economie van het land bekwaam<sup>27</sup>.

In het vooruitzicht van de gemeenteverkiezingen van 11 oktober 1970, waar voor het eerst ook de jongeren vanaf 18 jaar zouden aan deelnemen, werd in 1969 plaatselijke democratie als aktietema beklemtoond. Door het NB werd een werkgroep opgericht, die rond dit thema een werkmap samenstelde. De afdelingen werden aangespoord het gemeentebestuur onder de loep te nemen, om na te gaan in hoeverre de burgers bij de besluitvorming betrokken waren, alternatieven te zoeken en actie te voeren. De JD-ers moesten aansturen op een radikale en progressieve houding inzake ruimtelijke ordening, onderwijs, sociaal-economisch, cultureel en jeugdbeleid. Men mocht echter niet aan partijpolitieke propaganda doen, maar men moest er voor zorgen dat de leden op een zelfstandige wijze een verantwoorde keuze konden doen. Tenslotte ijverde men voor een volwaardige plaats van de vrouw in het politiek leven<sup>28</sup>.

Naar aanleiding van de nationale verkiezingen van 7 november 1971 hekelde JD het feit dat de 'partijbonzen' in werkelijkheid de lijsten samenstelden en dat de partij eigenlijk dikteerde. Bovendien leken de verschillende programma's allemaal erg op elkaar, doordat de traditionele partijen de visie involgden van hen die de macht van 'de konsumptiemaatschappij, de industriële staat, het kapitalistisch

86.

systeem' in handen hadden. Daardoor was er volgens JD na elke verkiezing wat minder democratie<sup>29</sup>.

Op buitenlands vlak klaagde JD herhaaldelijk de geweldpleging en het machtsmisbruik in de wereld aan. De oorlogen in Vietnam en Noord-Ierland beschouwde men vooral als een kwestie van machtsdrang. Ook de inval van de geallieerde Oosteuropese kommunistische legers in Tsjechoslowakije, om de zogenaamde contrarevolutie neer te slaan, was hier een illustratie van. In 1972 werden de JD-groepen opgeroepen deel te nemen aan de Vrede voor Vietnam-betoging van 8 mei, om de terugtrekking van de Amerikaanse troepen en een vreedzame hereniging van Noord- en Zuid-Vietnam te eisen, met garanties voor vrede, onafhankelijkheid, neutraliteit en democratie<sup>30</sup>. Door haar toetreding in 1971 tot het Anti-Imperialistisch Eenheidsfront (AIEF) reageerde het JD tegen de uitbuiting van volkeren door regeringen en legers van imperialistische landen en steunde men de bevrijdingsstrijd van de volkeren tegen verdrukkende regimes<sup>31</sup>. JD stelde namelijk dat men 'tegen een blinde anonieme macht en tegen het structureel geweld van de onderdrukking het geweld van de bevrijding (moest) stellen'. De revolutie in Latijns-Amerika werd onafwendbaar geacht en aangezien er geen mogelijkheid was om met legale middelen een echte sociale en politieke machtsverandering tot stand te brengen, kende JD de guerrillabewegingen een fundamentele rol in het bevrijdingsproces toe<sup>32</sup>.

Buiten het geval van de bevrijdingsstrijd was JD tegen oorlog, bewapening en militaire dienst. Echte vrede kon pas tot stand komen wanneer onrechtvaardigheid, uitbuiting en diskriminatie verdwenen, wat niet te bereiken was door middel van oorlogvoering. Bewapening en legers dienden voornamelijk om de bestaande machtsverhoudingen in stand te houden. JD pleitte dan ook voor het vervangen van de militaire dienstplicht door maatschappelijke dienst en voor een beperking van de Belgische defensiebegroting<sup>33</sup>. Naar aanleiding van de beslissing die dertien Europese landen in 1969 moesten nemen over de vraag of ze de komende jaren nog tot de NATO zouden behoren, werd deze instelling kritisch in vraag gesteld. JD verweet de NATO Portugal te steunen om de vrijheidsstrijd in Angola, Guineë en Mozambique te onderdrukken. Bovendien zou deze organisatie de militaire staatsgreep in Griekenland van 21 april 1967 gesteund hebben. JD besloot dat de NATO door iedere demokraat bestreden diende te worden, aangezien de militaire paktten veel meer de belangen van het internationaal georganiseerd kapitaal dan die van de meerderheid van de bevolking dienden<sup>34</sup>. In 1972-73 verzette JD zich, samen met vele scholieren en studenten, tegen de plannen van minister Vanden Boeynants, om het uitstel van legerdienst af te schaffen en door de aanschaf van nieuw materiaal de gevechtskracht en mobiliteit van het leger te verhogen. JD kante zich vooral tegen het feit dat het voorstel uiteindelijk een grondige reorganisatie van het leger en een versterking van de rijkswacht op het oog had, terwijl een tiende van onze bevolking nog 'marginaal' leefde en men 'niet genoeg (kon) waarschuwen tegen de toenemende repressie van de rijkswacht'<sup>35</sup>.

Volgens JD deed de Belgische regering er beter aan de uitgaven voor defensie te beperken ten voordele van de ontwikkelingshulp. Zowel in 1969 als in 1971 en 1972 vormde de derde wereld een aktiepunt van de JD-werking. De belangrijkste

87.

oorzaak van de onderontwikkeling zag JD in de onrechtvaardige economische structuren op wereldvlak, als gevolg van het kolonialisme. De handelsstructuren op wereldschaal waren namelijk gericht op de winst van de rijke landen. De oplossing lag niet in het schenken van geld, want dit betekende enkel een bestendigen van de uitbuiting door de buitenlandse monopolies, maar wel in de realisatie van rechtvaardiger handelsstructuren. Daarom moest op de regeringen druk uitgeoefend worden, om ze te dwingen gunstiger handelsvoorwaarden te creëren en tegelijk de bevrijdingsbewegingen in de onderdrukte landen te steunen. Daarnaast was echter ook een ernstige mentaliteitsverandering van de hele bevolking noodzakelijk, door middel van permanente informatie en bewustmaking. Met deze ideeën sloot JD nauw aan bij die van UCOD en DWB, althans vóór deze laatste opging in MLB-Amada<sup>36</sup>.

In 1971 verklaarde JD niet te zullen deelnemen aan de sinds 1966 jaarlijks georganizeerde 11-11-11-actie van het Nationaal Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking (NCOS). Deze organisatie kwam volgens JD niet tot de kern van de zaak en kon het probleem noch juist stellen noch juist aanpakken. Daarom besloot men voorlopig te opteren voor alternatieve acties. Hoewel JD in 1972 nog steeds vond dat het NCOS te veel de nadruk legde op geldinzamelingen in plaats van op bewustmaking van de bevolking, verklaarde het NB zich bereid de 11-11-11-actie dat jaar actief te steunen. Hoewel de JD-groepen de vrijheid behielden op een alternatieve wijze aan de ontwikkelingsproblematiek te werken, zou het NB de afdelingen aanzetten en begeleiden om de 11-11-11-actie op een kritische en verantwoorde manier aan te pakken<sup>37</sup>.

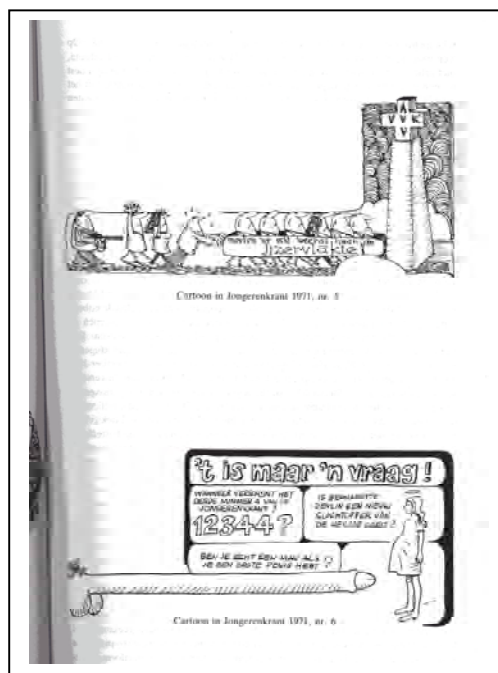
De werkgroep 'derde wereld' heeft in 1972 heel wat gepresteerd. Naar aanleiding van de mislukte Unctad III-konferentie in Santiago de Chile werd, samen met andere organisaties die lid van het Unctad-komitee waren, aan enkele parlementairen een motie gestuurd, met de vraag bij de bespreking van de begroting voor ontwikkelingsamenwerking in het parlement tussen te komen, om een haalbare en gedurfde ontwikkelingsstrategie op korte en lange termijn te eisen. Op de bespreking in de Kamer waren leden van de werkgroep aanwezig, om uiting te geven aan hun ongenoegen in verband met het Belgisch ontwikkelingsbeleid. Samen met KSA- en VKSJ-Nationaal werd een aktiekrant in verband met de werkmogelijkheden naar aanleiding van 11-11-11 opgesteld. Op 17 september werd rond hetzelfde thema een nationale vormingsdag voor JD georganiseerd. Op 1 oktober opende de werkgroep, in samenwerking met JD-Brabant, een wereldwinkel in de Tienestraat nummer 140 in Leuven, met als doel het werkterrein derde wereld te konkretiseren en daarrond een uitgebreide service en begeleiding uit te bouwen. Tenslotte kwam deze problematiek op de landdag en in Jongerenkrant (JK) uitvoerig aan bod<sup>38</sup>.

Net zoals UCOD en DWB meende JD dat de situatie in de ontwikkelingslanden onafscheidelijk verbonden was met die van de eigen samenleving. Ook hier stelde men namelijk een fundamentele tegenstelling vast, waarbij men vooral de uitbuiting van de arbeiders bedoelde<sup>39</sup>. JD wees op de slechte arbeidsomstandigheden, de lage lonen, het afstompend werk, en eiste een grotere aandacht voor de menselijke verhoudingen en het arbeidsritme op het werk. Men had vooral kritiek op de vakbonden, die weliswaar een grote rol gespeeld hadden, maar zich geleidelijk aan hadden laten 'vastvrijzen' in allerlei commissies en vergaderingen, geen gemeen-

88.



89.



90.

schappelijk front meer hadden, en onvoldoende communicatie met de basis. Op weg naar de economische democratie eiste JD meer ondernemingsyndikalisme, met arbeidersparticipatie en -kontrolle. De mijnstaking in 1970 in Limburg moest als een niet verkeerd te begrijpen eis tot fundamentele demokratizering van het arbeidsleven gezien worden, terwijl de toenadering tussen arbeiders en studenten van het grootste belang hiertoe geacht werd. Tenslotte werd een wettelijke regeling van het kredieturenstelsel gevraagd, waarbij niet alleen de leergangen die een voortgezette beroepsopleiding verzekerden in aanmerking kwamen, maar ook die waar de klemtoon op de algemene persoonlijkheidsvorming lag<sup>40</sup>.

Socializering van de kultuur mocht immers niet beperkt worden tot het doorgeven van kultuurbezit van de hogere naar de lagere klassen. Kultuur moest veeleer gezien worden als een menselijk gegeven dat in al onze levensuitingen moest terug te vinden zijn en omvatte het hele streven om meer mens te worden. Dit sloot een voortdurend werken aan en hervormen van de eigen persoon in, en een kritisch beoordelen en veranderen van de maatschappelijke strukturen. De kulturele verenigingen moesten hierbij zorgen voor de nodige kulturele infrastruktuur en de vorming van bekwame leiders, met de hulp van de overheid<sup>41</sup>.

JD meende dat een verandering in het kultureel beleid van ons land hoogst noodzakelijk was. De bestaande kultuurpolitiek beoogde immers slechts de uitbreiding van de burgerlijke kultuurvormen tot alle mensen, terwijl de groepen en organisaties die voor een 'menselijke' kultuur ijverden, verstoten bleven. Een oplossing was slechts mogelijk indien de kulturele verenigingen inspraak kregen in het kultureel beleid. Naar aanleiding van de onderhandelingen in september 1971 rond het Kultuurpakt, dat er op gericht was de vrije uitdrukking van de verschillende ideologische en filozofische strekkingen en de samenwerking tussen de groepen met kulturele opdracht te bevorderen, stelde JD dat het pakt alleen de konsolidatie van ideologische en filozofische minderheden die partijpolitiek gebonden waren, op het oog had. Daartegenover wilde men dat de regeling betreffende het kultuurleven in België totaal los van partijpolitieke belangen zou staan, omdat kultuur deze strukturen doorkruiste, en stelde men een kultureel beleid voor dat steunde op en onder kontrolle stond van kulturele initiatieven aan de basis<sup>42</sup>.

Op weg naar de demokratizering van het politiek, sociaal-ekonomisch en kultureel leven, speelde het onderwijs een kapitale rol. Net zoals in het vormingswerk moesten ook daar vrijheid, verantwoordelijkheid en kreativiteit ontwikkeld worden, als noodzakelijke voorwaarden voor een echte democratie. De strijd voor Leuven-Vlaams in 1968 werd door velen evenzeer gezien als een strijd voor de waarachtige demokratizering van het Hoger Onderwijs. In 1970 konstateerde JD echter dat op het vlak van het medebeheer van alle universitaire groepen in feite weinig was bereikt<sup>43</sup>. Naar aanleiding van de herziening van het Schoolpakt vanaf 1970 had JD in dat jaar aandacht voor de demokratizering van het onderwijs in het algemeen. Iedereen moest de kans krijgen onderwijs te genieten en alle partijen moesten er een ruime inspraak krijgen. De leerstof moest worden geaktualiseerd en de leermetodes aangepast. Tenslotte steunde JD volledig het projekt van de open gemeenschapsschool, die immers het best was afgestemd op de pluriforme maatschappij. De gemeenschapsschool zou namelijk voor iedereen toegankelijk zijn,

91.

zonder onderscheid van geslacht, sociale herkomst of levensbeschouwing. Ze zou in een gedecentraliseerd onderwijsbeleid een ruime autonomie bezitten, en ingericht zijn op een intern-pluralistische basis. De leerlingen dienden er gekonfronteerd te worden met een verscheidenheid van waarden en opvattingen, resulterend in een persoonlijke en verantwoorde keuze inzake waardenoriëntatie. Met dit systeem dacht JD het best tegemoet te komen aan de nood aan democratie en persoonlijk en kritisch denkende jongeren<sup>44</sup>.

Naast recht op onderwijs had iedereen recht op informatie. Inspraak en medezeggenschap waren immers maar mogelijk wanneer de massa bewust gemaakt was. Dan pas zou de doorsnee-burger bereid zijn afstand te doen van materiële waarden ten gunste van de gemeenschap en ten voordele van andere waarden<sup>45</sup>. In 1971 stuurde JD een motie naar de BRT, uit ongenoegen omdat het feitelijk nieuws door kiespropaganda binnen de nieuwsuitzendingen op de achtergrond werd gedrongen. Men vroeg meer aandacht voor de toestand in Pakistan, Noord-Ierland en de ontwikkelingslanden, waarbij deze problemen vanuit de politieke en sociaal-ekonomische achtergronden moesten geduid worden, met verwijzing naar de bindingen met de Belgische politiek en ekonomie. Bovendien betreurde men dat de media door de politieke partijen gemanipuleerd werden, terwijl niet-partijpolitieke groepen binnen de

uitzendingen geen gelegenheid kregen hun visie op de verkiezingen te vertolken en fundamentele kritiek op de programma's te uiten<sup>46</sup>.

Hiermee wees JD tevens op het gebrek aan 'vrije' informatie. Deze kwam vooral in gevaar door de afhankelijkheid en concentratietendensen in de perswereld, door de reclame en de censuur. JD vond dat geen enkele macht het recht had de kunstenaar te beperken of te verhinderen zijn kunst te beoefenen, noch in de film, de literatuur of de plastische kunst. Dit getuigde immers enkel van een 'typische bourgeoismentaliteit' of een 'veilig paternalistisch konservatisme'. Daarom ook laakte JD het censurerend optreden van het parket van Gent in verband met het stuk 'En ook de bloemen werden geboeid' van Arrabal. De reclame vond men al te nauw verbonden met de economie van de consumptiemaatschappij, die volledig op massaverbruik afgestemd was<sup>47</sup>.

De milieubezoedeling beschouwde JD als een van de uitingen van deze samenleving, die volledig in handen van een beperkte groep rijken was, die vooral het winstmotief als waarde vooropstelden. Hier tegenover stelde JD dat de mens centraal stond en het recht had om mee te bepalen wat nuttig en nodig voor zijn welzijn was. Aangezien de verbruiker in werkelijkheid echter geen inspraak in het productieproces had, vond JD dat de industrie de maatregelen tegen de vervuiling van het leefmilieu volledig moest bekostigen. Het was de taak van de overheid om hen hiertoe te dwingen, door middel van maatregelen op wetgevend vlak en sancties voor de overtreders. De enorme gebondenheid van de regering aan de nijverheid verklaarde echter de geringe wil hiertoe en de gehele politiek van 'het in slaap sussen'. Eind 1971 besloot het NB toe te treden tot het 'Komitee Groen Manifest', een drukkinggroep voor nationaal beleid in verband met het leefmilieu. In 1972 vormde dit onderwerp een van de aktietema's van JD en werd daarrond een werkgroep opgericht, die informatie en programmatiemateriaal verzamelde. Tenslotte nam JD op 27 mei 1972 aan de nationale betoging in De Panne deel, tegen de verkaveling van de duinen, die eens te meer een illustratie was van het feit dat

92.

'de privé-belangen van enkele kapitaalkrachten het (haalden) op het welzijn, geluk en gezond leven van de gehele gemeenschap', en een bewijs vormde van 'een asociaal en ondemokratisch beleid'<sup>48</sup>.

Voortdurend herhaalde JD haar kritiek op de bestaande orde en onderstreepte het de nood aan maatschappelijke veranderingen, in functie van een democratische samenleving. Deze progressieve ideeën deden sommigen van 'kommunistische propaganda' gewagen. JD liet inderdaad soms kommunisten aan het woord, zoals op de landdag 1971, waar de groep Ad Lucem vanuit een marxistisch geïnspireerde benaderingswijze een kritische analyse van het onderwijs in ons maatschappelijk bestel maakte. JD benadrukte echter dat het zelf nooit aan 'de verheerlijking van het rode paradijs' meegedaan had en dat het de wantoestanden achter het ijzeren gordijn even scherp hekelde als de fouten in de eigen samenleving. Over de eerste schreef men echter niet zo veel omdat men het vooral wou hebben over die dingen die het dichtst bij hen gelegen waren en waar men bijgevolg enige invloed kon op uitoefenen<sup>49</sup>.

De volle nadruk die JD op de demokratizing legde, had echter wel voor gevolg dat de Vlaamse beweging en de godsdienst geleidelijk uit de onmiddellijke belangstelling verdwenen. Na de landdag 1971 schreef de Gazet van Antwerpen dat er in het JD van een kristelijk en Vlaams bewustzijn geen sprake meer was. Deze voorstelling was wel wat overdreven, want de Vlaamse problemen kwamen nog soms aan bod, maar de vroegere principes van JD werden sinds het einde van de jaren zestig wel in een ander perspectief geplaatst<sup>50</sup>.

In 1968 stond vanzelfsprekend de kwestie Leuven op de voorgrond. JD was er voor de slagzin 'Walen buiten' door 'demokratie' te vervangen. Het aanzag de strijd voor Leuven-Vlaams immers vooral als een sociaal-ekonomisch probleem, en eiste een democratische besluitvorming in ons land en een waarachtige demokratizing van het Hoger Onderwijs. In datzelfde jaar sloot JD zich bij het 5-novemberkomitee aan en wilde men via de grondwetsherziening tot een serieuze hervorming van het unitaire België komen, met name de verwezenlijking van kulturele autonomie en streekeconomie. In 1970 werd federalisme noodzakelijk genoemd voor de realisering van sociale rechtvaardigheid en ekonomische demokratie<sup>51</sup>.

Vanaf 1971 echter raakten de communautaire problemen steeds meer op de achtergrond. Deze evolutie kwam tot uiting in een daling van het aantal artikels in Jong en JK waar de Vlaamse aangelegenheden ter sprake kwamen<sup>52</sup>. Uitspraken; als 'een onding als de Vlaamse Leeuw' en 'moeten we weeral naar de IJzervlakte' als onderschriften bij cartoons in JK in 1971 bevestigden deze trend. Het negatief 1 antwoord op de vraag van het Algemeen Nederlands Zangverbod een vertegenwoordiger van JD in haar Jeugddienst van de zang- en koorbewegingen voor kinderen en jongeren te hebben, lag in dezelfde lijn. Het JD was zich van die zwenking bewust want het antwoordde op de verslaggeving van de Gazet van Antwerpen over de landdag 1971, dat de Vlaamse ideologie inderdaad niet de essentie van de vereniging uitmaakte, maar wel het bewust en mondig maken van Vlamingen rond een aantal 'fundamentele' problemen, die ruimer waren dan de communautaire. Sindsdien bleef JD de Vlaamse aktualiteit wel volgen, voorname-

93.

lijk de kwesties Voerstreek en Brussel, maar deze problematiek vormde duidelijk slechts een (klein) onderdeel van het maatschappijkritisch vormingswerk<sup>53</sup>.

Parallel met deze evolutie werd ook de religieuze problematiek enkel nog gezien als een facet van het sociaal-kultureel vormingswerk, namelijk de opdracht om kristenen meer mondig te maken. Dit resulteerde in een toenemende kritiek van JD op kerkinstituut, klerus en moraal. JD verwierp de kerkelijke structuren, die immers de kenmerken vertoonden van 'een onbeweeglijk machtsblok, gefundeerd op een keizersideologie', terwijl men pleitte voor meer medezeggenschap van de leek, zowel in het kerkbeleid als in het concreet verwoorden van het geloof<sup>54</sup>. De kritische houding ten opzichte van de kerkelijke moraal kwam het sterkst tot uiting in de reactie op de encycliek 'Humanae Vitae' in 1968. JD had het vooral tegen het feit dat het huwelijk er primair in functie van de voortplanting gezien werd, terwijl te weinig plaats voor de liefdesrelatie gelaten werd. Daarnaast reageerde men tegen de bewering dat alleen periodieke onthouding een aanvaardbaar voorbehoedmiddel was. Tenslotte noemde men de encycliek een 'pedagogische flater' omwille van haar beledigende taal en inhoud<sup>55</sup>. Tevens vroeg JD een oplossing voor het probleem van de koppeling van het celibaat aan het priesterschap en voor de uitsluiting van de vrouw uit de verantwoordelijke functies in de Kerk, wat men beschouwde als uitingen van een steeds verder gaande vervreemding van de institutionele Kerk. Tegenover deze kritiek stelde men dat de Kerk naar de wereld en de mensen moest gaan, zich telkens weer door het evangelie moest laten kritiseren en zich moest engageren voor vrede, gerechtigheid en vrijheid voor allen<sup>56</sup>.

Op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking verweet JD de Belgische Kerk dat haar hulp aan de derde wereld nog te veel in de zin van de vroegere missionering werd aangepakt. Deze wijdde te veel aandacht aan onderwijs en ziekenzorg, in pastoraal bedoelde structuren, en liet de eigenheid van de bekeerde volkeren te weinig aan bod komen. Bovendien waren de hulpontvangende landen in hoofdzaak vroegere Belgische koloniale gebieden, met andere woorden de meest geëvangelizeerde landen. JD streefde daarentegen naar een globale ontwikkeling van de hele derde wereld<sup>57</sup>.

Tenslotte verweet JD de Kerk te veel langs de kant van het kapitaal te staan en zich met het 'establishment' te vereenzelvigen. Hierbij verwees het naar Koekelberg, 'een monument van wansmakelijke pronkzucht en machtswellust', de 'residentie' van de bisschop van Antwerpen, de aankoop door Paus Paulus VI van de 'mooiste en duurste auto die de Mercedes-fabrieken maken'. De Kerk werd ook een rem voor de revolutionaire verandering van de machtsstructuren in Latijns-Amerika genoemd, ten gevolge van haar bindingen met de bestaande sociale en kulturele structuren van de dominante klasse<sup>58</sup>.

Vanaf 1970 kwam godsdienst als thema op de landdagen niet meer ter sprake. Een eigen eucharistieviering werd evenmin nog voorzien, hoewel de deelnemers de gelegenheid geboden werd elders de mis bij te wonen. Sinds 1971 werd ook in JK de religieuze problematiek nog slechts terloops aangeraakt. Op de verslaggeving van de Gazet van Antwerpen in verband met de landdag 1971 antwoordde JD dat de kristelijke ideologie, evenmin als de Vlaamse, tot de essentie van de vereniging behoorde. Het oordeelde het niet zo direkt nodig zich als een katholieke vereniging

94.

op te stellen, maar wilde 'vanuit een optie van vormingswerk gewoon bewust en kritisch staan tot een concreet kerkinstituut naar zijn maatschappelijk inzicht en in (de) eigen gemeenschap'<sup>59</sup>.

In 1971 had JD haar standpunt dus tamelijk duidelijk bepaald. Centraal stond het sociaal-kultureel vormingswerk, waarbij de maatschappelijke structuren kritisch benaderd werden, in het perspectief van een ombuiging in de richting van een werkelijk democratische samenleving. De religieuze dimensie en de Vlaamse beweging werden als aandachtspunten niet verloochend, maar vormden niet de essentie van de vereniging: ze werden vooral gezien als aanknopingspunten voor een 'kritisch' vormingswerk.

Deze evolutie zette het JD er in 1971 toe aan haar doelstellingen te herformuleren ten aanzien van de verouderde bepalingen van 1966. De concrete aanleiding was het feit dat DF-voorzitter Raymond Derine op het DF-kongres van 17 maart 1971 op de algemene vergadering JD typeerde als 'kontakt- en ontmoetingscentrum voor jongeren, kulturele werkgroep en vorm van jong-katoliek lekenwerk', op basis van het huishoudelijk reglement van 1966. JD kon zich helemaal niet meer akkoord verklaren met deze achterhaalde voorstelling, waarbij Derine voorbijging aan de pluralistische verklaring van 1967 en het werkboek van 1968. Een sfeer van onbehagen in de relatie tussen JD en DF op nationaal vlak was onvermijdelijk<sup>60</sup>.

Op 22 mei 1971 verklaarde het NB zich akkoord met de formulering van de doelstellingen van JD zoals voorgesteld door voorzitter Van Poucke. Vanuit de vaststelling van de voortdurende vervreemding van de mens en de autoritaire gezagsstructuren waaraan hij onderworpen was, pleitte JD voor een samenleving waar iedereen via vrijheid, verantwoordelijkheid en creativiteit tot een maximale ontplooiing en bepaling van zichzelf zou komen. De concrete taak van JD bestond in bewustmaking, in de zin van mobilisering, waarbij men zich tot alle jongeren richtte, zonder



onderscheid van sociaal milieu. In het voorstel werden ook de werkwijzen en organisatorische middelen hiertoe aangegeven, zoals geformuleerd door nationaal sekretaris Bert de Bruyne<sup>61</sup>.

Deze eerste versie zou echter niet behouden blijven. Op het studieweekende van JD op 13 en 14 november 1971, dat georganiseerd was op verzoek van en met deelname van een twintigtal afdelingen, werd het NB verzocht (door wie precies is niet bekend) de doelstellingen eerder als een referentiekader dan als een verplichting te aanzien, een eenvoudiger omschrijving te maken en het Vlaams en kristelijk aspekt in de tekst op te nemen. In de tweede versie, unaniem goedgekeurd door het NB en de aanwezige JD-leden op 20 februari 1972, was met deze opmerkingen rekening gehouden. Men stelde er dat het Vlaams probleem niet enkel een taalprobleem was, 'ofschoon de vrijwaring van (de) kulturele eigenheid nog steeds gehandhaafd (moest) blijven tegen mogelijke aanvallen'. Bij het streven naar de opbouw van een nieuwe maatschappij, waar de mens primeerde, vertrok een groot deel van de leden vanuit een kristelijke inspiratie. Anderen, zo werd expliciet vermeld, waren geïnspireerd door andere politieke en filozofische overtuigingen<sup>62</sup>.

Ondertussen had JD reeds de eerste versie, vóór de tweede tot stand gekomen was, aan het DF voorgelegd, dat echter androng op een totale statutenwijziging, waarvan de doelstellingen een onderdeel vormden. Op basis van dit voorstel zou

95.

met de Raad van Beheer verder onderhandeld worden. Op 23 april 1972 werd het ontwerp van een nieuw huishoudelijk reglement door het NB unaniem goedgekeurd. Artikel 3, dat het doel van JD bepaalde, legde de nadruk op het sociaal-kultureel vormingswerk, terwijl van katholiek en Vlaams niet gewaagd werd<sup>63</sup>. Het DF kon zich met deze bepaling echter niet akkoord verklaren, zodat de gespannen verhouding tussen JD en DF, versterkt door enkele incidenten, in een diepgaand konflikt omsloeg.

## noten

18. W. Leirman en L. Vandemeulebroecke, Vormingswerk en vormingswetenschap 79

19. Vormingswerk in JD, 11-25.

20. Vormingswerk in J D, 27-74.

21. Verslag over het kongres 1970 van het DF, 125-127.

22. Voor verdere gegevens over deze landdag, zie ADF, 4.

23. Toespraak A. Peeters op landdag, 16 februari 1969; ADF, 4. Programmaredere A van Poucke op landdag, 8 april 1970; ADF, 4. Nota A. van Poucke in verband met werkerreinen JD, 24 juni 1971; ADF, 19. Verslag B. de Bruyne over vergadering NB, 20 februari 1972-ADF, 18. JK, 1972, 4, 23.

24. Toespraak G. Eggermont op landdag, 19 november 1972; ADF, 4. Verslag B. de Bruyne over vergadering DB, 11 februari 1972; ADF, 19. Jong, 1968, 7 & 8 190 200-201 JK 1971 4, 9; 6, 1-3; 8. JK, 1972, 2, 11. JK, 1973, 2, 9-12; 3.

25. Persverslag over sekte 'Commune: alternatief voor gezin of bakermat voor sociaal-poli-tieke strijd?' op landdag, 14 maart 1971; ADF, 4. JK, 1971 4.

26. Persbericht J. Jansen naar aanleiding van landdag, 19 maart 1968; ADF, 4. Tekst inleiding 'Plaatsbezorgers in de democratie' op landdag, 7 april 1968; ADF, 4 Jong 1968 2 35

27. Jong, 1968, 5, 122. JK, 1972, 6, 10-13

28. Toespraak A. Peeters op landdag, 16 februari 1969; ADF, 4. Verslag J. Jansen over vergadering NB, 26 januari, 15 & 16 maart en 3 & 4 mei 1969; ADF, 17. Verslag J. Jansen over vergadering DB, 30 september 1969; ADF, 19. Jong, 1, 9; 5, 93-100. JK, 1971, 3 JD-krant. Gazet van Antwerpen, 10 december 1969. Jong, 1969 6 & 7 168-171 '

29. JK, 1971, 9, 6

30. Jong, 1969, 6 & 7, 161-166. Jong, 1970, 5, 103-105. JK, 1972, 1, 21-22. JK, 1973, 3, 3.

31. JK, 1971, 9, JD-krant. Later distantieerde JD zich van het AIEF, omwille van een achteraf toegevoegde tekst, bestaande uit 'slogans en kretten', hoewel JD gevraagd had deze ondoeltreffende werkwijze te vermijden. Verslag B. de Bruyne over vergadering DB, 25 oktober 1971; ADF, 19. DB aan leden NB, konsulenten, provinciale voorzitters en sekretarissen, 25 oktober 1971; ADF, 19. Verslag S. Bral en R. De Herdt over studieweekende, 13 & 14 november 1971; ADF, 18.

32. Jong, 1968, 5, 132, 136. Jong, 1969, 3, 92-94; 5, 148-153. JK, 1971, 1 1-3

33. Jong, 1968, 6, 150; 7 & 8, 166. Jong, 1969, 3, 85-86; 8, 202-205. JK, 1972 1 JK 1973 3, 14

34. Jong, 1969, 3, 73-74. JK, 1973, 3, 4-6.

35. JK, 1972, 8, 3-5. JK, 1973, 2, 3-5. T. Luykx, Politieke geschiedenis van België, 636-637

36. Verslag B. de Bruyne en R. De Herdt over vergadering NB, 11 & 12 december 1971 • ADF, 18. Jong, 1968, 7 & 8, 165-167. Jong, 1969, 5; 8, 202-205. Jong, 1970, 1, 6-8. JK, 1971' 1, 3; 1, 12. JK, 1972, 4, 3-4; 5; 7, 8-9. J. De Roey, 'Jong-Davidsfondsen replikerend', 6-7'

37. Verslag B. de Bruyne en R. De Herdt over vergadering NB, 11 & 12 december 1971 • ADF, 18. JD-info, nr. 3,1-5 (juli 1972); ADF, 21. Over het NCOS, zie B. Raskin, 'Drukgroepen voor internationale politiek in Vlaanderen: een dossier', 33-35.

38. JD-info, nr. 3, 1-5 (juli 1972); ADF, 21. Uitnodiging vormingsdag 'De JD-groepen en 11-11-11.', 17 september 1972; ADF, 4 en 21. B. de Bruyne en N. Knops aan leden NB en konsulenten, september 1972; ADF, 18. JD-wereldwinkel; ADF, 20. Activiteitenverslag werkgroep 'derde wereld', eind 1972; ADF, 18. Toespraak door G. Eggermont op landdag, 19 november 1972; ADF, 4. Bijlage tot het Belgisch Staatsblad nr. 8108-8109, 23 november 1972. ADF, 20. JK, 1972, 4, 21; 5, 25; 6, 19-20.

39. JD-info, nr. 3, 1-5 (juli 1972); ADF, 21. Jong, 1969, 5, 148-153.

40. Toespraak G. Eggermont op landdag, 19 november 1972; ADF, 4. Jong, 1968,6,150-153. Jong, 1970, 1, 1; 2,36-38; 7 & 8,176-181. JK, 1971,10. JK, 1972, 6; 7,15-17. Over de staking in Limburg in 1970, zie T. Luykx, Politieke geschiedenis van België, 577-578.

41. Jong, 1968, 3, 47-48. Het Volk, 8 april 1968. De Nieuwe Gids, 8 april 1968. Gazet van Antwerpen, 8 april 1968.
42. Programmaredo A. van Poucke op landdag, 8 april 1970; ADF, 4. Verslag B. de Bruyne over vergadering NB, 25 & 26 september 1971; ADF, 18. Jong, 1970, 4, 78-82. Het Volk, 9 maart 1970. De Nieuwe Gids, 15 maart 1971. In verband met de onderhandelingen rond het Kultuurpakt, zie T. Luykx, Politieke geschiedenis van België, 603, 615-617.
43. Jong, 1968, 1, 3-4. Jong, 1970, 7 & 8, 176-181.
44. Verslag over vergadering DB, 25 november en 7 juni 1971; ADF, 18. Verslag B. de Bruyne over vergadering NB, 22 & 23 april 1972; ADF, 19. Toespraak G. Eggermont op landdag, 19 november 1972; ADF, 4. Jong, 1970, 7 & 8. JK, 1972, 4, 5-9. Over de herziening van het Schoolpakt, zie T. Luykx, Politieke geschiedenis van België, 621-622. Over de open of pluralistische gemeenschapsschool, zie: V. Creyfen R. Feys, 'Gooi de schooldeuren open'. V. Creyf, 'De open gemeenschapsschool'. D. De Ceulaer en M. De Vroede, De pluralistische school: een requiem!
45. Jong, 1969, 4, 116-121. Jong, 1970, 6. JK, 1972, 6, 10-13.
46. Verslag B. de Bruyne over vergadering DB, 5 november 1971; ADF, 19. Jong, 1970, 6. JK, 1972, 3, 2-3.
47. Verslag B. de Bruyne over vergadering DB, 5 november 1971; ADF, 19. Verslag S. Bral en R. De Herdt over studieweekende, 13 & 14 november 1971; ADF, 18. Jong, 1969, 2, 60-67. Jong, 1970, 6; 8, 212-215.
48. Verslag B. de Bruyne en R. De Herdt over vergadering NB, 11 & 12 december 1971; ADF, 18. Verslag B. de Bruyne over eerste bijeenkomst werkgroep leefmilieu, 12 mei 1972; ADF, 21. Werkgroep leefmilieu aan basisgroepen JD, 7 juli 1972; ADF, 21. Toespraak G. Eggermont op landdag, 19 november 1972; ADF, 4. JK, 1971, 6, 4; 7. JK, 1972, 2, 15; 7, 6-7, 10-13.
49. Antwoord DB op verslaggeving over landdag 1971 in Gazet van Antwerpen, 17 maart 1971; ADF, 4. JK, 1973, 3, 7.
50. Gazet van Antwerpen, 15 maart 1971.
51. Verslag J. Jansen over vergadering NB, 21 & 22 september 1968; ADF, 17. Toespraak A. Peeters op landdag, 16 februari 1969; ADF, 4. Jong, 1968, 1, 3-4; 5, 137; 6, 155. Jong, 1970, 4, 78-82. JK, 1972, 9, 7. Vanaf 1968 zou in België eindelijk concreet werk gemaakt worden van de grondwetsherziening, waarin de communautaire problemen centraal kwamen te staan. Voor verdere gegevens, zie T. Luykx, Politieke geschiedenis van België, 589-602.
52. In 1968 kwam de Vlaamse problematiek in 14 van de artikels in Jong ter sprake, in 1971 nog slechts in 4,1 van de artikels in JK. K. Brysbaert, Mens- en maatschappijbeeld in Vlaamse jeugdtijdschriften, 12-20.
53. Verslag over vergadering DB, 14 april 1971; ADF, 19. Antwoord DB op verslaggeving over landdag in Gazet van Antwerpen, 17 maart 1971; ADF, 4. Verslag B. de Bruyne over vergadering DB, 15 januari 1972; ADF, 19. Toespraak G. Eggermont op landdag, 19 november 1972; ADF, 4. JK, 1971, 3,4; 5,2; 5, JD-krant. Sinds 1968 stonden de problemen Brussel en de Voerstreek onafgebroken aan de politieke orde, zie T. Luykx, Politieke geschiedenis van België, 585-588, 598-599, 622-623.
54. Jong, 1968, 2, 37; 5, 121; 6, 160-161; 7 & 8, 205-206. Jong, 1969, 1, 22-25. De Standaard, 17 februari 1969.
55. Jong, 1968, 5, 109-114; 6, 160-161. Naar aanleiding van 'Humanae Vitae' ontstonden in België verschillende kerkkritische groeperingen, met een vrije opstelling ten opzichte van het kerkelijk beleid. Voor verdere gegevens hierrond, zie: J. Billiet en K. Dobbelaere, Godsdienst in Vlaanderen, 47-51. K. Dobbelaere en J. Billiet, 'Groepsvorming in en rond de Kerk in Vlaanderen', 329-362.
56. Verslag over sektievergadering 'Een andere Kerk of geen Kerk' op landdag, 16 februari 1969; ADF, 4. Jong, 1968, 2, 41. Jong, 1969, 1, 1-7, 26-29. Jong, 1970, 1, 1; 1, 5.
57. Jong, 1968, 7 & 8, 173. Jong, 1969, 5, 156. Jong, 1970, 3, 52-54; 4, 84-86. JK, 1971, 1, 12.
58. Jong, 1968, 7 & 8, 198. Jong, 1969, 1, 12-13. JK, 1971, 1, 12. JK, 1973, 1, 5-7.
59. Antwoord DB op verslaggeving over landdag in Gazet van Antwerpen, 17 maart 1971; ADF, 4. JK, 1971, 5, JD-krant.
60. Verslag B. de Bruyne over vergadering NB, 24 & 25 april 1971; ADF, 18. B. de Bruyne en A. van Poucke aan leden NB-DF, 29 april 1971; ADF, 20. Verslag over het kongres 1971 van het DF, 108. JK, 1971, 5, JD-krant.
61. Verslag B. de Bruyne over vergadering NB, 22 mei 1971; ADF, 18. Formulering doelstellingen JD door NB, 22 mei 1971; ADF, 18. JK, 1971, 5, JD-krant.
62. Verslag over studieweekende, 13 & 14 november 1971; ADF, 18. Verslag B. de Bruyne over vergadering DB, 6 december 1971; ADF, 19. Omschrijving van 'Doelstellingen in JD', 20 februari 1972; ADF, 18. DB aan NB-DF, 24 mei 1972; ADF, 18.
63. Verslag B. de Bruyne over vergadering DB, 23 september 1971; ADF, 19. Verslag over vergadering Raad van Beheer DF, 9 december 1971; ADF, 1. Huishoudelijk reglement van JD. Ontwerp van wijzigingen, 23 april 1972; ADF, 1.